

งานวิดีโอจัดวาง โดย อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล

ภาคแรก: 19 สิงหาคม – 14 พฤศจิกายน 2564

“ประวัติศาสตร์” เป็นบทสนทนาอันไม่รู้จบระหว่างอดีตกับปัจจุบัน แต่ประวัติศาสตร์ที่ผู้คนส่วนใหญ่รับรู้มักเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลัก ประกอบด้วยเรื่องเล่าระดับชาติ ที่เป็นแบบทางการ เป็นเรื่องราวและความทรงจำเกี่ยวกับชนชั้นนำและเหตุการณ์ที่ถูกปลูกฝังให้เชื่อและรับรู้ถึงความสำคัญ *A Minor History* หรือ *ประวัติศาสตร์กระจัดกระจาย* เป็นผลงานที่ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล ได้บันทึกเรื่องราวในช่วงเวลาหนึ่งจากท้องถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นพื้นที่ๆ ถูกกดทับทางสังคมและการเมืองมาอย่างยาวนาน เป็นเรื่องเล่าและความทรงจำของสามัญชน คนตัวเล็กตัวน้อย และผู้เห็นต่าง รวมถึงตำนานความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติของผู้คนในท้องถิ่น

ผลงานนี้เกิดจากการเดินทางกลับไปเยือนอีสานของอภิชาติพงศ์ ในช่วงระหว่างการเดินทางในสถานการณ์โรคระบาด เริ่มต้นจากขอนแก่นบ้านที่เขาเติบโตขึ้นมา หนองคาย กาฬสินธุ์ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร ไปจนถึงอุบลราชธานี เขาได้รวบรวมบทสัมภาษณ์ ภาพถ่าย และมุมมองต่างๆ ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในพื้นที่ การได้พบกับคนรุ่นใหม่ที่มีอิสระทางความคิด มีแนวคิดทางการเมืองและความเชื่อที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากคนรุ่นก่อน พวกเขาพยายามค้นหาพื้นที่ของตนเองและตั้งคำถามว่าตัวตน ความสุข และเสรีภาพคืออะไร ในการเดินทางเลียบแม่น้ำโขง อภิชาติพงศ์เฝ้ามองสายน้ำอันคุ้นเคยที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบของการสร้างเขื่อนในจีน แม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นเลือดใหญ่ของดินแดนสองฝั่งไทย-ลาว เป็นทั้งผู้ถูกกระทำและเป็นประจักษ์พยานถึงความจริงหลายระดับชั้นและซากของสิ่งต่างๆ ที่ทับถมกันผ่านกาลเวลา ซึ่งกำลังถูกขุดรื้อฟืนขึ้นมาตรวจสอบ

นิทรรศการภาคแรก นำเสนอวิดีโอจัดวางสามจอ โดยอภิชาติพงศ์ได้แรงบันดาลใจจากการได้พบกับชายชาวมุกดาหารผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมกู้ศพที่ลอยมาตามลำน้ำโขง และการได้ค้นพบโรงภาพยนตร์เก่าแห่งหนึ่งที่กาฬสินธุ์ สะท้อนความทรงจำถึงโรงภาพยนตร์ในวัยเยาว์ของเขาที่ขอนแก่นซึ่งไม่หลงเหลืออีกแล้ว สถานที่ซึ่งเคยเป็นแหล่งรวมแสงและเรื่องราวที่หล่อหลอมความเป็นตัวตนและสังคม ผ่านการเล่าเรื่องตามชนบทภาพยนตร์ไทยและโฆษณาชวนเชื่อในยุคสร้างชาติ ภาพโรงภาพยนตร์เก่าที่เหลือแต่โครงฟุ้งเหมือนซากโครงกระดูกซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่อาศัยของนกพิราบนับร้อยตัว ถูกนำเสนอเทียบเคียงกับภาพลำน้ำโขงยามค่ำคืน และเบื้องหลังของวิดีโอเหล่านี้คือฉากหมอลำจากสตูดิโอของคณะหมอลำที่ขอนแก่น เป็นภาพท้องพระโรงอันว่างเปล่า สีสดตระการตาของฉากนี้ถูกทำให้เลือนรางด้วยความมืดและบางครั้งก็สว่างไสวด้วยแสงวูบวาบจากวิดีโอ

สำหรับองค์ประกอบด้านเสียง อภิชาติพงศ์ทำงานร่วมกับ **อัคริศเฉลิม กัลยาณมิตร** ผู้ซึ่งออกแบบเสียงและมิกซ์เสียงให้ผลงานของเขาทุกชิ้น เสียงที่แว่วมาตามซอกหลืบอาคารโรงภาพยนตร์เก่า เสียงกระพือปีกของนกพิราบ เสียง Bang! หรือ ปัง! ซึ่งมีที่มาจากเสียงปะทุในหัวของอภิชาติพงศ์ และเชื่อมโยงกับเสียงในผลงาน *Fever Room* และภาพยนตร์ *Memoria* เป็นเสียง ปัง! ที่กระตุ้นเตือนความทรงจำและปลุกให้ตื่นจากการหลับใหลอันยาวนาน และในผลงาน

นี่เป็นครั้งแรกที่อภิชาติพงศ์ได้สร้างงานร่วมกับ **เมฆ'ครึ่งฟ้า** กวีรุ่นใหม่ชาวอีสานผู้ซึ่งเกิดและเติบโตริมฝั่งแม่น้ำชี เขาได้แต่งเรื่องและพากย์เสียงด้วยตัวเอง โดยสวมบทชายหนุ่มและคนรักขณะที่พวกเขาเดินพลอตรักริมโขง เมฆ'ครึ่งฟ้าใช้เทคนิคการพากย์เลียนแบบภาพยนตร์และละครวิทยุในอดีต

ประวัติศาสตร์อาจเป็นนิยาย หรือเรื่องแต่งที่มีหลักฐานให้สืบค้น ในผลงานนี้ เรื่องแต่งและเรื่องเล่าเกี่ยวกับศพที่ผุดขึ้นมาจากแม่น้ำเป็นประจำ ปะทะกับตำนานความเชื่อเร้นลับเรื่องพญานาคที่ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของผู้คนสองฝั่งโขง ความตายของพญานาค การฆาตกรรม และการสูญหายของนักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้ถูกปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เรื่องราวของพวกเขายังคงวนเวียนอยู่ดังตำนานที่ไม่อาจเลื่อนหายไปจากความทรงจำ และรอการค้นพบความจริง

ผลงานนี้ผสมผสานการเล่าเรื่องด้วยสื่อต่างๆ ที่อภิชาติพงศ์คุ้นเคยในวัยเยาว์ ทั้งภาพยนตร์ การพากย์เสียง ละครวิทยุ และการแสดงหมอลำ การเล่าเรื่องแบบลูกผสมนี้ล่องลอยอยู่ระหว่างพื้นที่แห่งความจริงและความฝัน สะท้อนถึงความเสื่อมสลายของความทรงจำและภาพที่ถูกสร้าง สำหรับอภิชาติพงศ์ ผลงานนี้เป็นการบันทึกและรวบรวมซากความทรงจำต่างๆ เป็นการรำลึกและไว้อาลัยความไร้เดียงสาจากอดีต และเป็นการตื่นขึ้นมาเฝ้ามองความรุนแรงที่ไม่อาจพูดถึงได้ในสังคมไทย

มนุพร เหลืองอร่าม

ผู้อำนวยการโครงการ/ภัณฑารักษ์